

УДК 351.746.1

Олег ДМИТРЕНКО,
*кандидат військових наук, Національна академія
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

Юрій СИЧЕВСЬКИЙ,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

Аркадій ДЗЯВОРУК,
*Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

ОБҐРУНТУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ СИСТЕМИ ПРОПУСКУ ОСІБ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ У КОНТРОЛЬНИХ ПУНКТАХ В'ЇЗДУ- ВИЇЗДУ В МЕЖАХ РАЙОНІВ ВИНИКНЕННЯ ЛОКАЛЬНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

У статті наведені результати дослідження проблемних питань охорони межі з тимчасово окупованою територією України в частині, що стосується організації пасажирського, транспортного та вантажного сполучення через лінію зіткнення у зоні проведення анти-терористичної операції, функціонування контрольних пунктів в'їзду-виїзду. Запропоновано концептуальну структуру системи пропуску

© Дмитренко О., Сичевський Ю., Дзяворук А.

осіб і транспортних засобів у контрольних пунктах в'їзду-виїзду в межах районів виникнення локальних збройних конфліктів.

Ключові слова: *контрольний пункт в'їзду-виїзду, охорона межі з тимчасово окупованою територією України, прикордонна безпека, Державна прикордонна служба України.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах збройного конфлікту на сході України важливою функцією держави є забезпечення потреб гуманітарного характеру для мирного населення, яке проживає по обидві сторони лінії зіткнення. З цією метою протягом 2014–2016 рр. організовано контрольований пропуск через цю лінію цивільних осіб, невійськових транспортних засобів та вантажів; запроваджено державну стратегічну гуманітарну підтримку громадян України, які проживають на непідконтрольній території, та вимушених переселенців; створено низку гуманітарно-логістичних центрів (ГЛЦ) поблизу лінії зіткнення. Разом з тим під час здійснення пропуску значних людських мас у районах проведення бойових дій виникають проблемні питання, а саме: забезпечення потрібної пропускну здатності контрольних пунктів в'їзду-виїзду (КПВВ), організація пасажирського залізничного сполучення через лінію зіткнення, забезпечення належного рівня безпеки представників контрольних органів та цивільних осіб у місцях проведення контролю тощо.

Державна прикордонна служба України (ДПСУ) у межах своїх повноважень у взаємодії зі Збройними Силами та іншими військовими формуваннями, правоохоронними і фіскальними органами здійснює оперативно-службову та бойову діяльність (ОСБД) у зоні проведення антитерористичної операції (АТО) під впливом багатьох факторів політичного, військового та суспільного характеру, що вимагає від неї постійного удосконалення прийомів і способів дій. Таке удосконалення повинно проводитись на підставі результатів глибоких та всебічних наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опираються автори. У роботі [1] визначено місце та роль органів охорони державного кордону в про-

цесі забезпечення прикордонної безпеки в умовах збройного конфлікту. Результати аналізу дій підрозділів ДПСУ в зоні проведення АТО та проблематичні питання забезпечення прикордонної безпеки як складової національної безпеки України інтегрованого управління кордонами містяться у [2]. У роботі [3] започатковано дослідження порядку здійснення контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів уздовж лінії зіткнення у межах Донецької та Луганської областей. Питання правового регулювання охорони межі з тимчасово окупованою територією України в контрольних пунктах в'їзду-виїзду висвітлено у [4]. Однак у межах цих робіт питання формалізації процесу організації і здійснення пропуску осіб, транспортних засобів та вантажів через лінію зіткнення у зоні АТО не розглядалися.

Метою статті є визначення та поєднання у логічній системній формі окремих елементів ОСБД ДПСУ, що використовуються в організації та здійсненні пропуску осіб і транспортних засобів через лінію зіткнення у зоні АТО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність розроблення системи пропуску осіб, транспортних засобів та вантажів через лінію зіткнення у зоні АТО зумовлена таким: забезпечення належного рівня безпеки на діючих дорожніх коридорах; забезпечення реалізації гуманітарної стратегії держави відносно громадян України, які постраждали на непідконтрольній території; конкретизація функцій ДПСУ під час виконання завдань військового, прикордонного та гуманітарного характеру на діючих коридорах у зоні АТО; модернізація діючої структури КПВВ у зв'язку зі сталою динамікою руху громадян України; часткова демілітаризація ДПСУ.

Органи і підрозділи ДПСУ під час виконання функцій у КПВВ повинні додержуватись таких принципів: патріотизм, законність дій персоналу ДПСУ, дотримання антикорупційного законодавства; державний імідж; безпека (захист особового складу, контрольних служб та учасників руху); відкритість для громадського контролю.

Ураховуючи досвід проведення контрольних операцій ДПСУ у зоні АТО, авторами сформовано концептуальну структуру системи пропуску осіб, транспортних засобів та вантажів через лінію зіткнен-

ня у КПВВ в межах районів виникнення локальних збройних конфліктів (див. рисунок).

Елементи цієї системи мають свої характеристики, параметри і особливості, містять комплекси заходів тощо, отже доцільно їх розкрити більш детально.

Правове оформлення процесу організації і здійснення контролю осіб, транспортних засобів та вантажів у КПВВ відзначається виданням низки нормативно-правових актів. Так, Верховною Радою України прийнято окремі закони щодо правового режиму на тимчасово окупованій території України та внесено зміни до низки інших законів з питань надання правових підстав для виконання ДПСУ контрольних функцій у зоні проведення АТО. Кабінетом Міністрів України, іншими центральними органами виконавчої влади в межах компетенції у розвиток цих законів закріплено у правовому відношенні норми щодо функціонування КПВВ, порядку здійснення пропуску осіб, транспорт-

них засобів та вантажів через лінію зіткнення. Разом з тим проведений аналіз стану правового оформлення процесу організації і здійснення контролю осіб, транспортних засобів та вантажів у КПВВ показав необхідність дослідження нормативно-правових засад їх роботи.

Для створення належної інфраструктури КПВВ, яка відповідає умовам обстановки в зоні АТО, виділяється територія, обладнуються робочі місця контрольних служб та правоохоронних органів, волонтерів; розмежовуються смуги руху, стоянки автотранспорту, у КПВВ встановлюється автономна система енергозабезпечення з розрахунку на покриття потреб у електроенергії для проведення контролю, забезпечення зв'язком, освітлення тощо, формуються зони сервісного обслуговування та створюється система комунального обслуговування.

Система безпеки функціонування КПВВ включає комплекс режимних заходів за об'єктами та територіальними ділянками (блокпости 1 рубежу у КПВВ, ГЛЦ, ділянки дорожніх коридорів між цими об'єктами та тилові підступи до них); фортифікаційне облаштування КПВВ (інженерні споруди, укриття, у т. ч. для цивільних осіб та ін.); систему оборони й охорони; систему спостереження; систему протипожежної безпеки; систему техногенної та екологічної безпеки; систему особистої безпеки персоналу.

У системі технологій проведення контролю передбачається запровадження порядку оформлення осіб і транспортних засобів у КПВВ та на блокпостах 1 лінії, максимальне використання відеоконтролю функціонування КПВВ, формування технологічних принципів забезпечення діяльності КПВВ та ГЛЦ (час роботи, категорії осіб і транспортних засобів, характер вантажів, сталі показники оформлення тощо).

Система службового антикорупційного контролю формується спеціалізованими підрозділами внутрішньої безпеки ДПСУ на основі визначеного відповідними інструкціями порядку роботи військово-службовців, які виконують обов'язки у КПВВ, та офіцерів, які здійснюють контроль на внутрішню безпеку.

Система інформаційного забезпечення та контрпропаганди поширюється на об'єкти і ділянки (КПВВ, ГЛЦ, лінія зіткнення) та включає комплекси заходів з інформаційного забезпечення ДПСУ, антите-

рористичного центру (штабу АТО), військово-цивільних адміністрацій, правоохоронних органів; систему звукового, візуального та інших видів оповіщення (за різними видами загроз та рівнями небезпеки); заходи з роз'яснювальної роботи серед місцевого населення.

Система забезпечення виконання функцій ДПСУ у КПВВ включає різнопланові логістичні напрямки: встановлення інтегрованих інформаційних автоматизованих комплексів з відповідним спеціалізованим програмним забезпеченням та базами даних, засобами зв'язку із можливостями захисту інформації, технічними засобами для перевірки документів та огляду осіб, транспортних засобів і речей (товарів, вантажів); використання службових собак; відповідне озброєння та екіпірування прикордонників; оперативне забезпечення контрольних операцій; забезпечення автотранспортом та спеціальною технікою (оптичні засоби, прилади контролю об'єктів і локальних ділянок, безпілотні літальні апарати, маскувальні засоби та ін.).

У системі реагування на зміни в обстановці передбачається призначення чергових сил (резервів), створення додаткових спеціальних груп у разі загострення обстановки, наявність чергових транспортних засобів у КПВВ та на блок-постах 1 рубежу.

Основу системи патрулювання у зоні функціонування КПВВ, ГЛЦ та поблизу лінії зіткнення складають міжвідомчі мобільні групи з протидії контрабанді та економічним злочинам, окремі групи від оперативно-розшукових та мобільних підрозділів ДПСУ у взаємодії з правоохоронними органами, військово-цивільними адміністраціями та військовими структурами Збройних Сил України. Велике значення у функціонуванні цієї системи матиме чітко спланована багатоваріативна тактика дій у поєднанні з їх маскуванням та заходами прихованого управління, бойова охорона та вогнева підтримка груп, процесуальний супровід органами прокурорського нагляду.

Завданнями системи громадського контролю (волонтерського руху) у КПВВ доцільно визначити такі:

розробка пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення системи пропуску осіб, транспортних засобів та вантажів через лінію зіткнення;

упорядкування волонтерського руху, координація дій благодійних організацій, об'єднань громадян, суб'єктів господарювання та фізичних осіб у сфері матеріальної, технічної та іншої допомоги, що надається в рамках підтримки АТО, та гуманітарної підтримки громадян, які постраждали від незаконних збройних формувань на тимчасово окупованій території;

оперативне та неупереджене висвітлення у засобах масової інформації питань функціонування КПВВ;

проведення роз'яснювальної роботи, надання консультативної, правової та іншої допомоги громадянам, що постраждали внаслідок актів тероризму на території проведення АТО.

До цієї роботи передбачається залучити в першу чергу громадські об'єднання ветеранів АТО, волонтерів, небайдужих представників громадського суспільства, вимушених переселенців з числа патріотично налаштованих громадян.

Окремі підходи до підбору та комплектування підрозділів ДПСУ, виконання обов'язків персоналом характеризуються чіткими параметрами вимог до підбору кандидатів на службу за контрактом та одержаними ними після навчання практичними навичками.

Вимоги до підбору кандидатів формуються із урахуванням принципів патріотизму, територіального обмеження, загальної освіченості, мирного співіснування у поєднанні із готовністю до захисту загальнолюдських цінностей тощо. Пропонується такий варіант вимог до підбору кандидатів на службу за контрактом у органи та підрозділи ДПСУ, які функціонують у зоні АТО: жителі Донецької та Луганської областей віком 19–25 років, комунікабельні, з достатнім рівнем інтелекту та відповідними: освітою, зовнішніми даними, станом здоров'я, фізичною підготовленістю і репутацією. Окрім цього, бажане знання іноземної мови та наявність посвідчення водія.

Після проходження курсу навчання військовослужбовці повинні мати практичні навички з перевірки документів, користування комп'ютерною технікою та технічними засобами, огляду транспортних засобів і вантажів, упевненого володіння табельною зброєю, скла-

дання процесуальних документів з оформлення правопорушників, оцінки ризиків протиправної діяльності.

Для одержання таких практичних навичок повинні розроблятися спеціальні навчальні програми, які включатимуть дисципліни військово-професійної та гуманітарної спрямованості, у тому числі: тактика прикордонної служби, вогнева підготовка, психологічна підготовка до діяльності в особливих умовах, тактична медицина, а також заняття з патріотичного виховання.

Висновки. У статті розглянуті аспекти, що стосуються організації сполучення з тимчасово окупованою територією України, систематизовано окремі елементи оперативно-службової та бойової діяльності ДПСУ, у результаті чого розроблено концептуальну структуру системи пропуску осіб і транспортних засобів у контрольних пунктах в'їзду-виїзду.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є вивчення окремих складових системи пропуску осіб і транспортних засобів у контрольних пунктах в'їзду-виїзду з метою підвищення ефективності застосування сил і засобів ДПСУ у зоні проведення АТО. У процесі досліджень доцільно передбачити вирішення низки завдань у технологічній, інформаційно-аналітичній, технічній галузях, сферах протидії тероризму, корупції та контрабанді.

Список використаної літератури

1. Суботін В. О. Забезпечення прикордонної безпеки України в умовах збройного конфлікту / В. О. Суботін, О. В. Ананьїн // Наука і оборона. – 2014. – № 4. – С. 30–33.
2. Русаков В. М. Деякі висновки з аналізу подій першої половини 2014 року й уроки, які необхідно врахувати у розбудові національної безпеки України / В. М. Русаков // Науковий вісник Державної прикордонної служби України : Наук.-практ. альманах № 3. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2014. – С. 8–11.
3. Івашков Ю. Б. Основи застосування тимчасових прикордонних постів (контрольних пунктів в'їзду-виїзду) в умовах посиленої охорони державного кордону / Ю. Б. Івашков, Т. О. Івашкова, В. В. Веретільник // Збірник наукових

праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. : Військові та технічні науки. – 2015. – № 1. – С. 42–53.

4. Адамчук О. В. Становлення правового регулювання охорони межі з тимчасово окупованою територією України в контрольних пунктах в'їзду-вийзду / О. В. Адамчук // Труды університету : зб. наук. пр. – К. : Вид-во НАОУ, 2016. – № 1. – С. 115–121.

Рецензент – кандидат військових наук, доцент Гетманюк С. П.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2016

Дмитренко О. Н., Сычевский Ю. А., Дзяворук А. Д. Обоснование концептуальной структуры системы пропуска лиц и транспортных средств в контрольных пунктах въезда-выезда в районах возникновения локальных вооружённых конфликтов

В статье приведены результаты исследования проблемных вопросов охраны разграничительной линии с временно оккупированной территорией Украины в части, касающейся организации пассажирского, транспортного и грузового сообщения через линию столкновения в зоне проведения антитеррористической операции, функционирования контрольных пунктов въезда-выезда. Предложено концептуальную структуру системы пропуска лиц и транспортных средств в контрольных пунктах въезда-выезда в районах возникновения локальных вооружённых конфликтов.

Ключевые слова: *контрольный пункт въезда-выезда, охрана разграничительной линии с временно оккупированной территорией Украины, пограничная безопасность, Государственная пограничная служба Украины.*

Dmytrenko O. M., Sychevskiy Yu. O., Dzyavoruk A. D. Substantiation of the conceptual framework of persons crossing systems and vehicles in the control points of entry and exit in the areas of localized armed conflicts

The article contains research results problematic issues of the border with Ukraine temporarily occupied territory as regards the organization of passenger transport and freight traffic through the contact line in the

zone of the antiterrorist operation, operation control entry and exit points. A conceptual structure of the system of admission of persons and vehicles to control entry and exit points within the area emergence of local armed conflicts. The main factors that affect the process for communication in situations of armed conflict. The following elements of the crossing of persons and vehicles to control points of entry and exit, the legal process of registration and control of persons, vehicles and goods across the line of battle collision; creating adequate infrastructure of checkpoints, which meets the requirements of the situation in the zone of antiterrorist operation; security system operation control entry and exit points; system of control technologies; system of official anti-corruption control; Information system security and counter-propaganda; border enforcement system functions in departments control points; system response to changes in the environment; system of patrolling in the area of operation of checkpoints and battle lines near collision; system of public control (volunteerism); individual approach to recruitment and staffing units of the State Border Service of Ukraine, the duties of staff. It is assumed that study and clarify the goals, objectives, functions, categories and concepts that characterize the system of admission of persons, vehicles and goods in control entry and exit points within the area emergence of local armed conflicts will ensure efficiency system to counter threats and risks Ukraine's national security in the border area in the struggle for sovereignty and territorial integrity of Ukraine, taking into account the vital interests of the individual, society and state economic capabilities of the country, international norms and standards, the nature of international relations. The scientific use of the results is important in the process of reform of the State Border Service of Ukraine.

Keywords: *control point entry and exit, the protection of the boundary line with the temporarily occupied territory of Ukraine, Border Security, State Border Guard Service of Ukraine.*